

Handleiding Les 1: Een poëziekaart maken

Vooraf

In deze schrijfles komt weer het schrijven van fictie aan bod. Dit jaar hebben de leerlingen al één keer een gedicht en drie keer een verhaal geschreven.

fictie	gedicht
	verhaal
	verhaal
	verhaal
	gedicht

Nieuwsbegriponderwerp

Deze les sluit aan bij het Nieuwsbegriponderwerp ramadan. Met elkaar verbonden zijn is belangrijk tijdens de ramadan. Daar schrijven de leerlingen een gedicht over waar ze een poëziekaart van maken die ze opsturen.

Overzicht van de schrijftaak

De les bestaat uit twee lesmomenten. Neem vooraf de twee lessen door met de leerlingen: wat gaan ze doen en wat is het doel van de opdrachten, wat gaan ze leren? Leerlingen weten dan waar ze naartoe werken (max. 5 minuten).

1. In les 1 associeren de leerlingen over verbonden zijn en schrijven ze woorden en korte zinnen op bij een aantal vragen over verbonden zijn. Na het zien van een aantal voorbeelden van verschillende soorten gedichten kiezen ze zelf een vorm en schrijven ze hun gedicht. Zwakkere leerlingen laat u kiezen uit een beperkt aantal gedichtvormen of u schrijft een specifieke gedichtvorm voor.
2. In les 2 lezen de schrijfmaatjes elkaars gedichten en bespreken ze hoe ze die beter / mooier kunnen maken. Daarna maken ze hun gedicht af en ze maken er een mooie ansicht-poeziëkaart van.

Vorbereiding

- Lees vooraf beide lessen door.
- Spreek af wie schrijfmaatjes zijn.

Handleiding Les 1

Materiaal

- Voor iedere leerling schrijfoopdrachten les 1 (A).
- Voor iedere leerling een schrijfblad of schrift om de tekst te schrijven.
- Markeerstiften voor alle leerlingen.

OPDRACHT 1 Wat schrijf je en voor wie: een gedicht voor op een poëziekaart

1. Herinner de leerlingen aan de Nieuwsbegrip leesles. Uit die les of uit eigen ervaring weten ze dat mensen zich in de ramadan heel *verbonden* voelen met anderen. Laat enkele leerlingen aangeven: met wie voelen zij zich verbonden? Waarom? Vertel de leerlingen dat ze vandaag een gedicht gaan maken over verbonden zijn. Met het gedicht maken ze een poëziekaart die ze aan iemand kunnen sturen.
2. Maak met inbreng van de leerlingen een woordweb op het bord over verbonden zijn.

3. Zeg de leerlingen dat ze gaan samenwerken met een schrijfmaatje, zodat ze elkaar kunnen helpen bij het maken van een mooi gedicht.

OPDRACHT 2 Hoe pak je het schrijven van een gedicht aan?

Laat de leerlingen de uitleg lezen en geef daar een korte toelichting bij: in een gedicht probeert de schrijver iets te zeggen op een mooie manier. Daarbij horen mooie woorden, en ook hoe het klinkt en hoe het er uitziet. Het helpt om eerst een heleboel te proberen en dat op te schrijven en dan later de mooie dingen eruit te kiezen voor je gedicht. Dat is wat de leerlingen nu gaan doen.

1. De leerlingen beantwoorden de vragen individueel. Maak duidelijk dat ze moeten antwoorden zonder er lang over na te denken (max. 5 minuten).
2. De schrijfmaatjes vergelijken hun antwoorden en bespreken waarover ze hetzelfde of juist anders dachten.
3. De leerlingen maken nu enkele combinaties met de antwoorden die ze opgeschreven hebben.
4. De schrijfmaatjes laten elkaar zien wat ze opgeschreven hebben. Misschien komen ze daardoor op nieuwe ideeën.
5. De dichters kiezen nu enkele woorden en zinnetjes die ze in hun gedicht willen gebruiken. Wijs de leerlingen erop om woorden of zinnen ook hardop te zeggen zodat ze kunnen horen wat mooi klinkt.

OPDRACHT 3 Schrijven: wat voor soort gedicht kies je?

U legt uit dat gedichten heel verschillend kunnen zijn, allerlei vormen kunnen hebben. Ze kennen uit de Nieuwsbegrip leeslessen bijvoorbeeld nog wel het naamdicht, het Eiffeltorengedicht en het elfje.

Laat de leerlingen een aantal voorbeelden zien van gedichten in verschillende vormen (achter deze handleiding). Bespreek met hen: wat valt op aan deze gedichten?

- Ziet er bijzonder uit: 'Regenboog', het 'portretgedicht'.
- Klinkt bijzonder: 'De chagrijn' en 'Karawane'.
- Herhaling: in de rondelen en in 'Megaoven en megakoelkast'.
- Bijzondere combinaties van woorden zoals in 'Kleuren op de maan' en 'zonder titel'.

OPDRACHT 4 Schrijven: de eerste versie van je gedicht

De leerlingen schrijven nu hun gedicht op een apart blad of in hun schrijfschrift. Schat in of leerlingen zelf een vorm kunnen kiezen. Geef de leerlingen de keuze tussen twee vormen of schrijf een van de vormen voor als dit beter werkt voor leerlingen.

Afronding

Vertel de leerlingen dat ze in de volgende les hun gedicht verbeteren en er een poëzikaart mee maken en die versturen. Maak afspraken over bewaren en/of printen van deze versies van de gedichten.

Handleiding Les 2 Een poëziekaart maken

Materiaal

- Voor iedere leerling schrijfp opdrachten les 2 (B).
- Voor iedere leerling stevig papier op ansichtkaartformaat.
- Materiaal om de kaart mooi te maken: kleurpotloden, stiften, versieringen enzovoort.

OPDRACHT 5 Je gedicht verbeteren

De schrijfmaatjes lezen hun gedicht weer. Daarna lezen ze het voor aan de ander.

- Ze vullen daarna checklist A in voor hun eigen gedicht en beslissen daarmee wat ze willen veranderen.
- Checklist B hoort bij het gedicht van het schrijfmaatje en vullen ze daarom in op het blad van hun schrijfmaatje.
- Maak de leerlingen duidelijk dat ze elkaar mogen helpen met het verbeteren.

OPDRACHT 6 Gedichten lezen of ernaar luisteren

Laat leerlingen die willen hun gedicht voorlezen. Bespreek deze gedichten. Wat hebben de leerlingen erin gehoord? Bijzondere vorm, klank, herhaling, woordcombinaties?

OPDRACHT 7 Het gedicht afmaken en een poëziekaart maken

1. Bespreek met de leerlingen hoe ze hun kaarten gaan versturen en aan wie. Dat kan zijn aan iemand over wie het gedicht gaat, maar ook iemand anders.
2. De leerlingen maken nu hun poëziekaarten af. Ze gebruiken hierbij de kleuren, versieringen e.d. die ze zelf willen.

OPDRACHT 8 Terugkijken: het schrijven van je gedicht bespreken

Laat de leerlingen de vragen op het opdrachtblad beantwoorden.

Laat daarna twee of drie leerlingen vertellen: wat vinden ze het belangrijkste dat ze geleerd hebben vandaag?

Tip: Bij Nieuwsbegrip zien we graag de gedichten/ansichtkaarten uit deze les. U mag ze delen via Twitter, Facebook, Pinterest, e-mail (nieuwsbegrip@cedgroep.nl) enzovoort.

Verschillen in de lessen tussen niveau A en B

	B	A
Gedichtvorm	Leerlingen hebben vrije keuze in gedichtvormen. Tip om twee vormen te combineren.	Leerlingen, als het nodig is, laten kiezen tussen een beperkt aantal gedichtvormen.
Opdrachtblad	Instructies in complexere bewoordingen.	Instructies in eenvoudigere bewoordingen.
Checklist	Ook invullen wat er moet veranderen.	Alleen ja/nee aankruisen.

Rubrics

Het is in deze les niet nodig alle rubrics te gebruiken (de eerste twee wel). Gebruik bij het beoordelen alleen de rubrics die van toepassing zijn bij het gedicht. Bijvoorbeeld: heeft de dichter bewust geen rijm gebruikt, dan hoeft het daarop ook niet beoordeeld te worden.

Met wie verbonden	4	3	2	1
Is duidelijk met wie de dichter zich verbonden voelt?	Ja, helemaal.	Ja.	Vaag.	Nee.

Gevoel	4	3	2	1
Kan de lezer begrijpen hoe de dichter zich voelt?	Ja, helemaal. De lezer voelt het ook bij het lezen van het gedicht	Ja. Het gevoel van de dichter is duidelijk in het gedicht. De lezer begrijpt het.	Vaag. Het is nog niet helemaal duidelijk hoe de dichter zich voelt	Nee.

Titel	4	3	2	1
Heeft het gedicht een pakkende titel?	Een goed gevonden en originele titel.	Een passende titel.	Een titel met weinig of geen verband met het gedicht.	Geen titel.

Hoe het er uitziet 1	4	3	2	1
Heeft het gedicht een bijzondere vorm?	Vorm en inhoud versterken elkaar.	Een bijzondere vorm. Verband tussen vorm en inhoud.	Een bijzondere vorm. Geen verband tussen vorm en inhoud.	Nog geen bijzondere vorm.

Hoe het er uitziet 2	4	3	2	1
Hebben de woorden of letters een bijzondere vorm?	Vorm, inhoud en de verschillende lettertypes versterken elkaar.	Verschillende lettertypes of andere vormkenmerken hangen samen met klank en inhoud.	Verschillende lettertypes gebruikt om iets van vorm of inhoud te benadrukken.	Verschillende lettertypes gebruikt als versiering.

Hoe het klinkt	4	3	2	1
Hoe klinkt het gedicht?	Het ritme van het gedicht of de klank hangt samen met de inhoud of het gevoel van het gedicht.	Er zit een bepaald ritme of een bepaalde klank in het gedicht.	Het gedicht leest lekker. De dichter probeert iets met klank te doen.	Het gedicht kent geen bijzondere klank of bijzonder ritme.

Originele woord-combinaties	4	3	2	1
Heeft het gedicht bijzondere woord-combinaties?	De bijzondere combinaties geven het gevoel van de schrijver weer.	Het gedicht heeft bijzondere combinaties. Die hebben een verband met de inhoud of vorm van het gedicht.	Een of twee bijzondere combinaties. Geen duidelijk verband met de rest van het gedicht.	Nog geen bijzondere woord-combinaties.

Herhaling	4	3	2	1
Heeft het gedicht herhaling?	De herhaling heeft verband met de inhoud van het gedicht en het gevoel van de schrijver.	de herhaling heeft verband met de inhoud van het gedicht.	Er zit een patroon in de herhalingen.	Er staan herhalingen in.

Rijmwoorden	4	3	2	1
Heeft het gedicht rijmwoorden?	Er zit een patroon in de rijmwoorden en het loopt goed.	Er zit een patroon in de rijmwoorden en het loopt meestal goed.	Er zit een patroon in de rijmwoorden dat soms niet goed uit de verf komt.	Er staan rijmwoorden in.

Voorbeelden van gedichten met bijzondere combinaties van woorden of zinnen

<p>Kleuren op de maan</p> <p>Kleuren op de maan Zullen we gaan picknicken op de maan Ik neem witte letters mee die zingen als vogels Jij vangt ze op in je hart Pak jij de lieveheersbeestjes die fladderen in je hoofd Ik neem de borden en het bestek wel mee die kleuren als je zingt Kom we gaan De maan schijnt al zachtjes tussen de wolken door</p> <p>Laila Shee (1e prijs VERS www.schoolderpoezie.nl) basisschool de Werkschuit (Wijk bij Duurstede)</p>	<p>zonder titel</p> <p>Ik ben een rits die vast zit Als je een koptelefoon op hebt, hoor je geluid maar geen stemmen. Je ziet een M voor je die langzaam een vogel wordt en zweeft boven de zeeën van een blauw T-shirt. Een mens recht voor met een drakenkop. Je weet dat het niet kan, maar je weet niks van alles. Ik zie ik zie wat jij niet ziet en het is? Alles wat fantasie is. Zoals schoenen die vanzelf lopen.</p> <p>Aiysha A' cohen (2e prijs VERS www.schoolderpoezie.nl) basisschool Avonturijn (Vlaardingen)</p>
---	---

Gedichten met veel herhaling

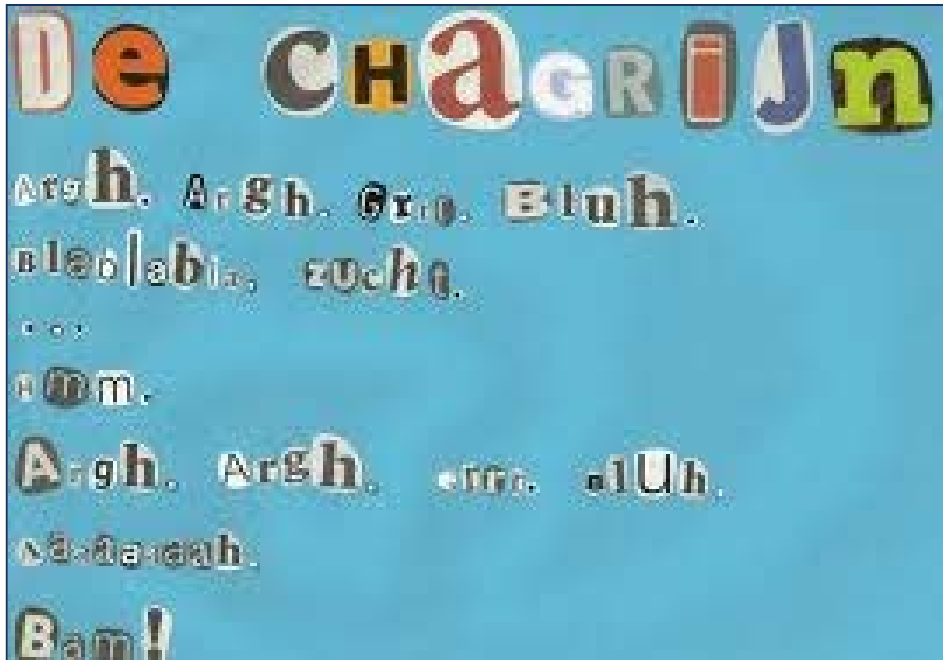

Emma Ij 5 (www.gedichtenbank.nl)

Megaoven en Megakoelkast
Ze staan altijd voor me klaar!
Ze zijn allebei geweldig!
Megaoven en Megakoelkast
Megaoven bakt veel eten
Megakoelkast zit vol eten
Megaoven en Megakoelkast
Ze staan altijd voor me klaar!

Nina (www.gedichtenbank.nl)

Klankgedichten

Laura Bosua: lauradenkt.nl

KARAWANE
jolifanto bambla ô falli bambla
grossiga m'pfa habla horem
égiga goramen
higo bloiko russula huju
hollaka hollala
anlogo bung
blago bung
blago bung
bosso fataka
u u u
schampa wulla wussa ólobo
hej tatta gôrem
eschige zunbada
wulubu ssubudu uluw ssubudu
tumba ba- umf
kusagauma
ba - umf

Hugo Ball (1916)

Gedicht in de vorm van een portret

Guillaume Apollinaire (1880-1918)